

וַיֵּט מֹשֶׁה אֶת יָדוֹ עַל הָיָם, וַיִּזְלַךְ ה' אֶת הָיָם בְּרוּחַ קָדִים
עֲזָה כָּל הַלַּיְלָה וַיִּשָּׁם אֶת הָיָם לַחֲרֵבָה וַיִּבְקְעוּ הַמַּיִם.
וַיָּבֹאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּתוֹךְ הָיָם בַּיַּבָּשָׁה, וְהַמַּיִם לָהֶם חֹמָה
מִיָּמִינָם וּמִשְׁמָאלָם. (שמות יד, כא-כב)

אפשר להבין קטע זה בשתי דרכים. האחת: הייתה פה הפרה של חוקי הטבע. התרחש מאורע על-טבעי. המים עמדו כחומה, פשוטו כמשמעו. השנייה: הנס כאן אינו טמון בהפרה של חוקי טבע; כפי שהוכיחה הדמיית המחשב, רוח מזרחית חזקה בנקודה מסוימת בחוף ים סוף גורמת באורח טבעי לגמרי לסילוקם של המים. הנס טמון בתזמון. בכך שתופעת טבע נדירה זו התרחשה דווקא שם, דווקא אז, כשבני ישראל נמצאו בין הפטיש לסדן, בין מרכבות המרדף המצריות לבין הים.

שתי קריאות אלו שונות מאוד זו מזו. הראשונה פונה אל רגש הפליאה. כמה מרעיש ויוצא-דופן הוא שחוקי הטבע מושעים כדי לאפשר לעם ישראל לצאת לחופשי. סיפור כזה יכול להצית את דמיונו של ילד. הפרשנות הטבעית, לעומת זאת, היא פלאית במישור אחר לגמרי. התורה משתמשת כאן בתחבולת האירוניה. המצרים בימי רעמסס הטילו אימה משום שהחזיקו בטכנולוגיה הצבאית המתקדמת וההרסנית ביותר: מרכבות הסוסים. בזכותה היו בלתי-מנוצחים. והנה, על הים, נעשה צדק פואטי מרהיב. במים ובקרע בוצית בטל יתרון של המרכבות. הולכי הרגל ממשיכים ללכת וחוצים את המכשול, ואילו הן נתקעות. צבא מצרים אינו יכול לזוז, לא קדימה ולא לאחור. הרוח רועעת. המים חוזרים. אדירי הכוח איבדו את כוחם, וחסרי הכוח מצאו את חירותם.

פרשת
בשלח

כוח הרוח

התקשורת העולמית בישרה בספטמבר 2010 על תגלית מדעית מרגשת. חוקרים במרכז הלאומי האמריקני למדעי האטמוספירה ומאוניברסיטת קולורדו הראו בהדמיית מחשב כיצד עשויה הייתה להתרחש קריעת ים סוף. אפיק קדום של נהר, שהתקיים בימים ההם על פי המחקר הגיאומורפולוגי, התעקל בחדות מעט לפני הישפכו אל לגונת ים. על פי המודל, גשר יבשתי עשוי להיווצר בקטע הקצר והרדוד שבין העיקול לבין השפך כאשר רוח מזרחית לילית חזקה, רוח קדים, נושבת ומסיגה את המים ממנו אל המשך הנהר מכאן ואל הים מכאן. ברגע שהרוח שככה שבו המים אל זרימתם הרגילה. "הסימולציה מסתדרת יפה עם הסיפור בספר שמות", אמר מנהל המחקר.

יש לנו עכשיו, אם כן, תימוכין מדעיים לסיפור שבתורה – ולמען האמת תיאוריה דומה מאוד פרסם כמה שנים קודם לכן קולין האמפריז, פרופסור למדע החומרים באוניברסיטת קיימברידג' ולפיזיקה ניסויית במכון המלכותי בלונדון, בספרו 'הנסים של ספר שמות'.¹ ועדיין, הסיפור המקראי עצמו הוא בעיניי הממשות המעניינת ביותר כאן. לפנינו דוגמה בולטת לאחת התכונות המרתקות ביותר של אמנות הסיפור בתורה. פסוקי המפתח הם אלה:

בסיפור השני יש עומק מוסרי שאין בראשון, והוא מתהדהד בפסוקי תהלים – "לֹא בְגִבּוֹרַת הַסּוֹס יִחְפֹּץ, לֹא בְשׁוֹקֵי הָאִישׁ יִרְצֶה; רוּצֵה ה' אֶת יְרָאֵיו, אֶת הַמִּיַּחֲלִים לְחֶסֶדוֹ" (קמז, י-יא).

הפשטות האלגנטית שבעזרתה מתארת התורה את קריעת ים סוף באופן העשוי להיקרא בשני מישורים שונים – כסיפור על-טבעי, וכסיפור מוסרי על מגבלות הטכנולוגיה בהתנגשה בחוסנן האמתי של אומות – היא בעיניי הדבר המאלף ביותר בסיפור זה. זהו טקסט שכמו נכתב במכוון כך שיוכן לנו באופן מעמיק יותר ככל שאנו מבשילים, ככל שמוקד ענייננו עובר מהמכניקה של הנס אל האלכימיה של החופש.

הנה כי כן, טוב לדעת איך קרתה קריעת ים סוף, אך תמיד יישאר בסיפור המקראי עומק שלא נגיע אל סוף חקרו לא בהרמיות מחשב ולא בתגליות היסטוריות ומדעיות, עומק הנחשף רק למי שרגיש לעמימותו המעודנת והמתוכננת של הסיפור. זו דרך הרוח: רוח הקדים יכולה לקרוע ימים ולחשוף את קרקעיתם – ורוח האדם יכולה לחשוף, מתחת לפני השטח של סיפור, משמעות עמוקה יותר.

1. Colin John Humphreys, *The Miracles of Exodus: a Scientist Reveals the Extraordinary Natural Causes Underlying the Biblical Miracles*, Harper Collins, 2003.